

REPUBLIKA SLOVENIJA
DRŽAVNI ZBOR
KOMISIJA ZA PETICIJE TER ZA ČLOVEKOVE PRAVICE IN ENAKE MOŽNOSTI
1. nujna seja

(24. februar 2012)

Sejo je vodila Tamara Vonta, predsednica komisije.
Seja se je pričela ob 10. uri.

PRESEDNICA TAMARA VONTA: Lepo pozdravljeni! Pričenjam 1. nujno sejo Komisije za peticije ter za človekove pravice in enake možnosti. Lepo pozdravljam članice in vse na sejo vabljene goste! Ob tem želim izraziti začudenje nad malce presenetljivo sestavo komisije v tem mandatu, saj je sestava komisije, ki nosi v nazivu tudi besedno zvezo "enake možnosti", v tem mandatu izključno ženska. Spoštovane kolegice, to seveda ne pomeni, da si ne želim vaše družbe in druženja, ampak bi samo izrazila bolj začudenje nad kolegi poslanci, ki se jim zdijo teme, povezane s človekovimi pravicami, enakimi možnostmi in peticijami oziroma vlogami državljanov, premalo atraktivne. No, prepričana sem, da bomo dokazale, da temu ni tako.

Opravičil za današnjo 1. nujno sejo komisije nisem prejela, se pravi, nobena od članic se ni opravičila. Tudi pooblastil za nadomestne člane ni bilo.

Prehajamo na določitev dnevnega reda seje komisije. S sklicem seje ste prejeli dnevni red, ki ima samo eno točko, in sicer seznanitev s stanjem ob 20-letnici izbrisa. Ker k dnevnemu redu seje ni bilo predlogov za njegovo spremembo, je ta določen, kot je bil predlagan s sklicem.

Prehajamo na obravnavo 1. TOČKE DNEVNEGA REDA - SEZNAVITEV S STANJEM OB 20-LETNICI IZBRISA.

Če smem pojasniti, sem nujno sejo pred prvo redno sejo komisije sklicala iz preprostega razloga, ker bo v nedeljo

2. TRAK: (DAG)

(Nadaljevanje) minilo 20 let od dogodka, ko je država iz registra stalnih prebivalcev izbrisala približno 25 tisoč ljudi. Ob prebiranju dokumentacije, ki sem jo prejela v pogovorih z ljudmi, ki jih je izbris prizadel, in pogovorih s strokovnjaki, ki se ukvarjajo s tem vprašanjem, je postalo jasno, da kljub sprejetemu zakonu, ki predstavlja nekakšno prvo stopnico pri popravni krivic in je na nek način implementacija odločbe Ustavnega sodišča iz leta 2003, problem ni blizu rešitve. Rešuje se le vprašanje statusa, pa še to parcialno. Po prejemu peticije Mirovnega inštituta sem se odločila, da je seznanitev s problematiko nujna, posebej zato, ker so pred državo številne naloge, in pred našo Vlado, ob katerih pa ne smemo pozabiti na, pogojno rečeno, grehe iz preteklosti, ki še niso popravljani.

Na sejo so bili vabljani predstavniki Mirovnega inštituta, Amnesty Internationala Slovenije, Ministrstva za notranje zadeve, Društva izbrisanih prebivalcev Slovenije, predstavnik Pravne fakultete Univerze v Ljubljani, Inštituta za kriminologijo, gospod Matevž Krivic, Društvo Civilna iniciativa izbrisanih aktivistov, Fakulteta za družbene vede, Fakultete za socialno delo, Filozofske fakultete in pisatelj Boris A. Novak.

S sklicem seje ste prejeli naslednje gradivo: pobudo Mirovnega inštituta za sklic seje in dopis Mirovnega inštituta, Društva izbrisanih prebivalcev Slovenije in Amnesty International.

Kot je razvidno iz prejetega gradiva, sem sejo sklicala na pobudo Mirovnega inštituta, ki meni, da posledice izbrisa, kot rečeno, še vedno niso odpravljene in krivice ne popravljene. Do sedaj si je status lahko uredilo le okoli 11 tisoč ljudi. Po mnenju inštituta so zakonske podlage za ureditev statusa nezadostne, povračila škode ni mogoče izterjati po redni sodni poti, predvideni pa tudi niso nikakršni dodatni ukrepi za integracijo in rehabilitacijo žrtev.

Pričenjamo obravnavo te točke in najprej dajem besedo predstavniku predlagatelja, da poda dopolnilno obrazložitev k pobudi, ki ste jo prejeli. Kot vidim, predstavnika Mirovnega inštituta ni. Zato prosim koga

drugega od vabljenih, da poda obrazložitev. Prosim, da vklopite mikrofona in se predstavite.

NIKO JURKAS: Sem predsednik Društva izbrisanih prebivalcev Slovenije. Ime mi je Niko Jurkas. Nisem bil pripravljen na to, da bom danes nastopal v imenu inštituta oziroma predlagatelj. Zato bi prosil, če se lahko prestavi za kakšno minuto, ker bo gospa Neža Kogovšek, ki je za to pristojna, vsak čas prispela. (Je že tu.) Hvala.

PREDSEDNICA TAMARA VONTA: Kar izvolite.

Ponovno pozivam pobudnika, Mirovni inštitut oziroma predstavnico Mirovnega inštituta, da poda dopolnilno obrazložitev k pobudi, ki smo jo prejeli.

NEŽA KOGOVŠEK ŠALAMON: Najlepša hvala, gospa predsednica, za povabilo. Poslanke in poslanci, hvala lepa za to priložnost! Sem Neža Kogovšek Šalomon z Mirovnega inštituta. Za to pobudo smo se odločili ob prihajajoči 20. obletnici izbrisa, ki bo to nedeljo. Zdelo se nam je pomembno, glede na to, da je obletnica dveh desetletij, torej okrogla obletnica, in glede na to, da je to priložnost, da tudi novim poslankam in poslancem predstavimo nekatera izhodišča, nekatere ključne ugotovitve in dejstva v zvezi z izbrisom, zato smo se tudi odločili, da to pobudo za sklic seje komisije podamo.

Najprej bi mogoče malo o interesu, torej, zakaj smo se na Mirovnem inštitutu odločili za to. Mirovni inštitut je raziskovalni inštitut, tudi nevladna organizacija, ki se ukvarja z raziskovanjem med drugim na področju človekovih pravic. In izbris je eno od področij,

3. TRAK: (SB)

(nadaljevanje) na katerem smo zelo aktivni v preteklem desetletju, zlasti od leta 2007, ko intenzivno opravljamo raziskovalno delo in tudi pravno pomoč za izbrisane posameznike in posameznice in nam to potem omogoča zelo dober vpogled v to kaj je izbris za posameznike pomenil in s kakšnimi težavami se še danes soočajo in predvsem kakšen je postopek, da status pridobijo nazaj. Tako, da se nam je to zdela dobra priložnost, da to predstavimo tudi vam.

Na mirovnem inštitutu imamo okoli 40 odprtih postopkov, v katerih zastopamo izbrisane prebivalce in prebivalke za pridobitev njihovega statusa. Večinoma gre za postopke, ki so bili sproženi po sprejetju zakona leta 2010, nekateri pa se vlečejo še od prej, ker so mnogi od teh postopkov izjemno dolgotrajni.

Torej, zakaj to počnemo? To počnemo zato, ker kot raziskovalna strokovna institucija ugotavljamo, ko smo se pač pričeli ukvarjati z izbrisom in skozi raziskovanje ugotavljamo, da je šlo za množično kršitev človekovih pravic, s katero bi se morali vsi državljani in državljanke Slovenije soočiti, to sprejeti in poskušati kaj lahko storimo, da bi te krivice popravili ali pa vsaj poskušali popraviti. Menimo, da je zakon, ki je bil sprejet leta 2010, torej novela Zakona o urejanju statusa državljanov drugih držav naslednic nekdanje Jugoslavije v Republiki Sloveniji, da je bil to prvi dober korak, ki je bil sprejet v pravi smeri, torej v smeri poprave krivic in menimo, da bi v tej smeri lahko delovala oziroma morala delovati tudi nadaljnja vlada in nadaljnja sestava Državnega zbora kot zakonodajalca v Republiki Sloveniji. In pripravljani smo ponuditi nekatere informacije, da bi bili nadaljnji ukrepi za popravilo krivic lahko čim primernejši za izbrisane prebivalce in prebivalke. Namreč ugotavljamo, da kljub temu, da je bil zakon sprejet leta 2010, zelo pomemben prvi korak v tej smeri zlasti z vidika izvršitve odločbe Ustavnega sodišča, hkrati pa je po letu in pol izvajanja tega zakona se izkazalo, da zakon ima nekatere pomanjkljivosti oziroma nekatere rešitve, ki niso najprimernejše in povzročajo zelo hude težave v vsakodnevem življenju oziroma zlasti pri izvajanju teh pravnih postopkov za ureditev statusa. Namreč, postopek za pridobitev statusa je izjemno zapleten tudi kot pravnik, ki se specialistično ukvarja s tem področjem imaš lahko zelo hude težave pri tem, da pomagaš človeku, da postopek spelje, da status pridobi. Postopek zahteva velika sredstva, namreč že sama taksa za začetek postopka je 95 evrov, kar je ogromen znesek za nekoga, ki nima veliko denarja za preživetje, zlasti, če ima družino, zlasti, če prihaja oziroma če zdaj v tem trenutku živi v tujini, denimo v Bosni in Hercegovini, kjer to lahko predstavlja polovico njegove plače, če sploh ima plačo. In poleg same takse so tudi ostali stroški zelo veliki, ker je treba prihajati na zaslihanje v Slovenijo, ker je treba prevajati dokumente, ker je treba zbirati dokaze in tako dalje. Seveda govorim v tem smislu, da mirovni inštitut pravno pomoč nudi popolnoma brezplačno, ker nam to omogočajo projektna sredstva, zagotovo

pa ni z vsemi tako, ker vseh ne zastopamo mi, mnogi se morajo še vedno posluževati pomoči odvetnikov kar znova zahteva dodatna sredstva. Tako da zdi se nam pomembno opozoriti, da morda ni najprimerneje, da so stroški za pridobitev statusa, ki je bil nezakonito odvzet s strani oblasti, danes tako visoki oziroma da sploh so kakšni stroški. To je nek temeljni, lahko bi rekli, nesmisel, da poskušaj pridobiti status nazaj moraš za to ogromno plačevati in ti ljudje že so v preteklosti ogromno plačevali za vloge, za stroške, za takse, za odvetnike in druge podobne stvari. Tako, da stroški so en velik problem, poleg zapletenosti, ki sem jo omenila prej. Postopki so tudi zelo dolgotrajni, če danes izbrisana oseba poskuša pridobiti status nazaj nikakor ne more pričakovati, da bo postopek rešen v dveh mesecih kolikor je tisti rok, ki je po Zakonu o pravnem postopku določen kot maksimalni. Po naših izkušnjah je treba pričakovati, da bo postopek trajal najmanj 9 mesecev, vendar pa se tudi ta čas vedno znova podaljšuje in to resnično predstavlja veliko breme za posameznika

4. TRAK: (SB)

(nadaljevanje) in lahko si predstavljate, da tudi za nevladne organizacije, ki zastopajo izbrisane, da to traja toliko časa in da je tako negotov izid tudi na koncu. Da je izid negotov vidimo predvsem iz statistik, ki so že znane, podane s strani Ministrstva za notranje zadeve, namreč od približno 203-ih prošenj, kolikor je bilo vloženih po zakonu iz leta 2010, je bilo 59 ugodnih za prosilca, torej 59 od 230-ih približno, 80 jih je bilo pa neugodno rešenih, se pravi zavrnjenih, zavrženih ali pa ustavljenih postopkov, ostali so še v teku. Tako, da že ta razlika 59-80 kaže, da ima izbrisana oseba zelo velike možnosti, da njegova prošnja ne bo odobrena in seveda se te možnosti še povečajo, če vlogo vlaga sama brez pooblaščenca. Tako, da, se pravi, če oseba uspe in zbrati dovolj sredstev, da sproži postopek in iti čez vse težave v zvezi z dokazovanjem, ker dokazovati je treba stvari za 20 let nazaj, kar je problem, ker ni listinskih dokazov, recimo o tem, da je bil nekdo izgnan nima nikakršne listne ali pa da se ni mogel vrniti, da so ga na meji zavrnili, prav tako nima nikakršne listne, vse kar ima je njegova lastna izjava ali pa pričevanje koga, ki pozna njegovo zgodbo in po 20-ih letih vsak spomin nekoliko zbledi in potem nastajajo razlike v pričevanjih in te razlike se potem štejejo v škodo tistega posameznika, ki prosi za status, kar uradna oseba reče, da je verodostojen, ker govori eno, priča pa pripoveduje nekoliko drugače, pa so lahko recimo letnice za eno leto različne ali pa za nekaj mesecev ali pa neke podrobnosti okoli tistega časa v zgodnjih 90-ih letih. Tako, da tudi če se izbrisani posameznik uspe prebiti čez vse to, dokazovati, zbrati sredstva, prihajati na zaslišanja nima absolutne možnosti, da bo status tudi pridobil, čeprav mu je bil status odvzet nezakonito tako kot vsem ostalim recimo tudi tistim, ki so status že pridobili. Tako, da na ta način se ustvarjajo neke nove krivice. Poleg tega pa je še nadaljnji problem v tem, da zakon zahteva, da ko status enkrat pridobiš, torej tudi če ti uspe čez vse te ovire preiti se moraš v enem letu vrniti nazaj in za marsikoga je to po mnogih letih odsotnosti po izgonu ali pa po tem, ko se niso mogli vrniti zaradi odhoda na počitnice svojim starim staršem v Srbijo ali Bosno in Hercegovino, je to zelo težko, kam se vrniti po tolikih letih odsotnosti, ko praktično tukaj več nimaš socialne mreže, ko si si življenje že bil prisiljen ustvariti nekje drugje. Tako, da se nam zdi oziroma ne samo, da se nam zdi, ampak dejansko drugače sploh ne moremo ugotoviti, da sprejeta zakonodaja, ki je bila definitivno pozitiven korak in korak v pravo smer, ima nekatere pomanjkljivosti na katere bi želeli opozoriti in pozvati, da se preuči ali obstaja možnost, da se nekatere od teh stvari, ki otežujejo postopke, morda popravijo in ta apel naslavljamo na vas kot poslance in poslanke Državnega zbora, ki ste zakonodajalec v tej državi. Hkrati bi želela opozoriti tudi to, da je bilo pričakovati, da bo ta korak sprejet, torej storjen leta 2010 prvi v vrsti popravi krivic. Tako da pričakujemo oziroma želimo si, da bi preučili možnosti o tem, da se sprejmejo kakšni dodatni ukrepi, ker namreč sama vrnitev statusa ne popravlja krivice, ne more nadomestiti vseh teh izgubljenih let življenja, ki so bila z izbrisom povzročena. Mnogi so izgubili recimo desetletje ali več delovne dobe, pokojninske dobe in bodo zelo težko prišli do točke, ko bodo lahko pridobili pokojnino, da bo njihovo življenje vredno človeka na tej podlagi. Tako, da to so te osnovne stvari, ki bi vam jih v imenu Mirovnega inštituta želela sporočiti, želela pa bi tudi da bi me predstavnik Amnesty International in pa društev izbranih tudi dopolnili, ker imajo še nekaj stvari za dodati. Najlepša hvala.

PRESEDNICA TAMARA VONTA: Hvala lepa, gospa Kogovšek Šalomon. Če se prosim izklopite samo. Zdaj dajem besedo še ostalim povabljenim na sejo oziroma njihovim predstavnikom, da predstavijo svoja stališča k pobudi. Morda že izzvana gospa Posel.

NATAŠA POSEL: Hvala lepa za besedo. In tudi v mojem imenu Amnesty International hvala lepa za sklic te seje, ker imamo po tolikih letih spet eno izmed priložnosti podrobneje pogledati predvsem stanje

5. TRAK: (DAG)

(Nadaljevanje) izbrisanih še danes.

Dr. Kogovšek je že zelo detajlno predstavila vse pomanjkljivosti tega pravzaprav edinega znatnega koraka, ki ga je država naredila v teh letih, torej novele zakona o urejanju statusa državljanov drugih držav naslednic nekdanje SFRJ, ki, tudi če bi bil učinkovit, bi bil, kot je že sama dejala, zgolj prvi izmed potrebnih korakov, ki bi šele vodili k celoviti popravi krivic. Slišali smo, da samo povračilo statusa še ne popravlja vse škode, ki so jo izbrisani utrpeli. Bili so odmaknjeni od trga delovne sile, kar pomeni danes težave pri pridobivanju pokojnine ali težko zaposljivost tistih, ki še niso toliko stari in so še delovno sposobni. Mlajšim ni bila dana možnost ustrezne izobrazbe, trpijo za številnimi zdravstvenimi posledicami, ni jim bil omogočen dostop do zdravstvenih storitev, številna življenja so se končala prezgodaj, ravno zaradi tega, ker so bile bolezni odkrite prepozno ali, čeprav so sami vedeli zanje, si niso mogli privoščiti, da bi jih zdravili. Eden izmed teh problemov je, da so bili vsi izbrisani pravzaprav podvrženi izrednim duševnim stiskam in trpljenju, tako sami izbrisani kot celotne njihove družine, ko mnogo let niso mogli vedeti, da so se znašli v takem peklu zaradi dejanja države, ko jim je okolica očitala ali celo sami, da so najbrž kaj pozabili urediti, kaj spregledali, da so se znašli v takem dolgoletnem peklu. In preden so sami videli, da gre za kolektivno stvar, da niso sami krivi za svoje stanje, da ne gre za njihovo malomarnost ali nekaj, kar so spregledali, ampak da je to država.

Vse to so posledice, ki bi zahtevale res celovito popravo škode. In tako nevladne organizacije kot sami izbrisani vsa ta leta zahtevamo, da do te celovite poprave škode pride. Tu mora biti povračilo statusa z retroaktivno veljavo samo prvi korak, ki mu morajo slediti še ostali, rehabilitacija izbrisanih, psihosocialna pomoč, drugi ukrepi, ki morajo biti kot podpora zakonu, kajti izbrisani, ki si želijo urediti status v Sloveniji, nimajo nikakršne podpore. Ne ve se, kje bi se lahko nastanili, da bi si status sploh urejali, kako je z njihovimi družinskimi člani, ki jim ne morejo avtomatično po zakonu slediti v državo, kdo jim bo pomagal pridobiti zaposlitev. Če je bil človek star 20 let, ko je bil izbrisan, 20 let ni mogel delati in se je znašel pod kakšnimi azilnimi postopki drugih držav, ali jih bomo kar prepustili milosti in nemilosti usode ali časa.

Tako ostajamo pri marsikaterih vprašanjih povsem na začetku. Predvsem je pa žalostno, da ostajamo na začetku tudi pri tem, da se očitno da še zdaj legitimno govoriti, ali je izbris sploh bil kolektivna kršitev človekovih pravic ali morda ne, in tudi o tem ni nekega soglasja. Mislili bi si, da je ta debata izgubila vso legitimnost že leta nazaj, kajti izbrisane so obravnavala praktično vsa telesa za zaščito človekovih pravic, tudi na mednarodni ravni, med njimi Odbor Združenih narodov za človekove pravice, Odbor Združenih narodov za ekonomsko-socialne in kulturne pravice, Komisar za človekove pravice Sveta Evrope, Evropska komisija proti rasizmu in nestrpnosti, ne nazadnje tudi Evropsko sodišče za človekove pravice, seveda pa tudi Ustavno sodišče Republike Slovenije. Tako bi pričakovali, da so ta vprašanja, izražene nejasnosti glede tega, da glede tega država še ni na isti valovni dolžini z ugotovitvami vseh teh teles in bi si pravzaprav mislili, da je to popolnoma izgubilo legitimnost. Tako je to dodatno zatiskanje oči pred situacijo, kakršna je, dodatno zanikanje izbriša in, drznem si reči, dodaten korak na izbrisanih, ki so bili v teh letih že tolikokrat ponižani in poteptani, ki bi si morali v teh letih zaslužiti vsaj to, da je izbris javno priznan in da se zanj država opraviči. To so vsi ti koraki, ki bi jih pričakovali kot celovito popravo krivic, za katere upamo, da jih bo naslovil tako

6. TRAK: (DAG)

(Nadaljevanje) Državni zbor kot drugi organi v državi. Hvala lepa.

PRESEDNICA TAMARA VONTA: Hvala lepa.

Zdaj dajem besedo še ostalim vabljenim, ki se želijo prijaviti k razpravi. Izvolite, gospod Jurkas.

NIKO JURKAS: Hvala za besedo.

Zahvaljujem se predhodnicam, ki so izčrpno predstavile naše probleme, tako da kot predstavnik izbrisanih

zaenkrat nimam česa dodati. Bi pa prosil, če se lahko pozneje še vključim v razpravo. Hvala lepa.

PRESEDNICA TAMARA VONTA: Hvala.

Izvolite, dr. Petrovec.

DR. DRAGAN PETROVEC: Hvala lepa. (Dragan Petrovec, Inštitut za kriminologijo.) Kot vabljeni gost bi rad podal samo kratek kriminološki pogled na to zadevo.

Za uvod bi prenesel pozdrav skupine avtohtonih prebivalcev Slovenije vsem nam: "Nož, žica, Srebrenica." Ta pozdrav ni vzbudil kakšnih posebnih odmevov v našem tisku, razen redkih izjem. Ravno tako izbris dolga leta ni vzbujal kakšne posebne pozornosti zaradi načrtnega zanikanja politike, ko smo se nekako navadili, da so bili to ljudje, ki so točno to zaslužili. In tu se nobena stranka ne more izkoptati iz tega izvirnega greha, od skrajno levih do skrajno desnih.

Če nadaljujem z vprašanjem odškodnine. Če sem na hitro pravilno seštel številke, če bi vsak od izbranih dobil približno 20 tisoč evrov, bi to znašalo približno toliko, kolikor smo brez težav ali pa z nekaj težavami našli za grški dolg. Nemčija, ki je bila po drugi svetovni vojni popolnoma porušena in se je znašla v moralnih in dejanskih ruševinah, je odplačevala reparacije in čez nekaj let zacvetela z gospodarskim čudežem. Mislim, da je to izziv tudi za Slovenijo, da poravna svoje grehe in zacveti. Poravnava tega je gotovo v skladu z vsemi krščanskimi načeli in v skladu s pravom, če tega ne bomo poskušali prilagoditi, da se izognemo temu, kar smo sicer dolžni narediti. Hvala lepa.

PRESEDNICA TAMARA VONTA: Hvala lepa.

Morda želi besedo še predstavnik Vlade? Gospod minister Gorenak, izvolite.

DR. VINKO GORENAK: Hvala lepa.

Nekaj števil, če dovolite, mogoče malo točnejših, čeprav so tiste, ki so bile povedane, dokaj točne. Veste, da smo v času sprejemanja zakona govorili o 25.671 tako imenovanih izbranih. Zakon je bil sprejet v letu 2010 in ima odprte roke do 24.7.2013. Kot veste, na osnovi tega zakona je bilo do 31. januarja 2012 na ministrstvu vloženih 229 prošenj za izdajo dovoljenja za stalno prebivanje in 101 prošnja za izdajo posebne odločbe za obdobje za nazaj. Vse upravne enote so po tem zakonu izdale 59 dovoljenj za stalno prebivanje, 83 prošnjam ni bilo ugodeno, o 87 prošnjah pa še ni bilo odločeno. 52 posebnih odločb po uradni dolžnosti in 74 posebnih odločb na prošnjo stranke, 10 prošnjam ni bilo ugodeno, o 17 prošnjah pa še ni odločeno. Toliko o teh osnovnih številkah, ki so podobne temu, kar ste že povedali.

Z moje strani še naslednje. Ko govorimo o problemu tako imenovanih izbranih od leta 1992 naprej, je treba povedati naslednje: 14 let v tem obdobju so delovale leve vlade in 4 leta desna vlada. Tako da politično se moramo kar zmeniti, kdo nosi večjo težo odgovornosti, če govorimo o odgovornosti. Zakon je bil sprejet leta 2010, danes slišimo, da je to prvi korak k urejanju zadeve. Jaz sem pa leta 2010 poslušal ministrico Kresalovo, ki je rekla:

7. TRAK: (SB)

(nadaljevanje) "Dokončno smo uredili problem." Se pravi, danes pa imamo novi problem. Ministrica Kresalova je dokončno uredila problem, danes pa poslušamo, da problem ni urejen, torej, da je to prvi korak. Iz tega slutim, da pričakujejo naši gostje in sogovorniki še kaj v tej smeri. Jaz moram reči, da na vladi o teh zadevah nismo govorili, sam pa ne načrtujem ničesar razen izvajanje zakona, ki je v veljavi. Zakon se izvaja, uslužbenci, ki delajo na teh zadevah, delajo tako kot so delali pred imenovanjem te vlade. Pa še nekaj bi kazalo opozoriti slovensko javnost. Danes slišim, da so potrebne zaposlitve, da je potrebna zdravstvena pomoč, da je potrebna psihološka pomoč vsem tem ljudem, številke pa kažejo to, da v globalu gledano od 25.671 sploh ni velikega interesa, da bi kdo sploh vlogo napisal. Jaz bi to razumel, če bi zdaj mi imeli vsaj tistih 24.369, kolikor je vsaj bilo še živih leta 2009, če bi imeli vse vloge tukaj in bi potem razumel vse te proteste, ker bi rekel: "ja, to je pa res problem, vloge imamo, kaj pa zdaj z njimi, kako hitro jih reševati". Tako pa opozarjam na to, da ni interesa, dragi moji, samo 229 vlog je in 101 tista druga. V medijih sem prebral tudi to, da bi naj nevladne organizacije

zahtevale približno to, češ pojdite po svetu in jih poiščite in jim ponudite zadevo. Ne, hvala lepa. To se pa ne bo zgodilo, jaz uslužbencev ne bom pošiljal po svetu zato, da jih bodo iskali in prosili, da napišejo vloge, to lahko odmislite. Ko pa govorimo o zaposlitvah, zdravstveni pomoči, psihološki pomoči in tako dalje in vsem ostalem, je pa treba povedati tudi to, v Sloveniji je 120.000 približno nezaposlenih, tudi ti potrebujejo zaposlitve, tudi ti so potrebni psihološke pomoči, tudi ti so potrebni zdravstvene pomoči, pa so delali 40 let v Sloveniji in imajo danes 500 evrov ali manj pokojnine. 400.000, 500.000 Slovencev živi s 500 evri ali manj. Vi pa me prepričujete, da naj hodimo po svetu in jih iščemo, sodeč po poročanju medijev, zato, da bodo prošnjo napisali, da bodo vlogo podali. Mislim, da nimate prav. Hvala lepa.

PRESEDNICA TAMARA VONTA: Hvala lepa, gospod minister.

SILVA STANKOVIČ: Društvo izbrisanih. Zelo me žalosti, bom čisto kratka, zelo me žalosti, da gospod minister še vedno uporablja besedo tako imenovani, ker je že ugotovljeno, da so izbrisani ne pa tako imenovani. Hvala.

PRESEDNICA TAMARA VONTA: Hvala lepa. Izvolite. Prosim, če se samo predstavite.

MIRJANA UČAKAR: Jaz sem predstavnik civilni iniciative izbrisanih in danes tukaj zastopam njihovo mnenje. Moja prva prošnja je tudi da bi se nas nehalo naslavljati s tako imenovanimi izbrisanim, špekulanti in še drugimi grdimi izrazi, saj je bil izbris skrajno nemoralno dejanje. Mnenja smo, da je tudi ta zakon slab, da ima mnogo pomanjkljivosti in da bi Slovenija morala poskrbeti, da se ljudem, ki statusa nimajo, to uredi avtomatsko oziroma da se potruzi slovenska politika, da pomaga to urediti. Za nas, ki pa imamo urejen status pa moram povedati, da še danes pri vsaki stvari, ki jo urejena, naletimo na ovire, ki veljajo za nazaj. Tukaj so neplačila stroškov v času izbrisa, ko nas ni bilo, iz tega sledijo izvršbe, deložacije stanovanj.

8. TRAK: (SB)

(nadaljevanje) Kar se mi zdi pa najbolj pomembno pa je to, da svojim otrokom nismo mogli nuditi normalnega življenja in vprašam se kako bi vi gledali na stvar, če bi se vam to zgodilo in kaj bi bili iz vaših otrok. Največja krivica se je zgodila prav njim, kar je najbolj žalostno. Zato vas naprošam v imenu civilne iniciative, da začnete malo bolj človeško gledati na zadeve. To so stvari, ki si jih mogoče ne morete predstavljati, ampak so zelo težke in po 20-ih letih še vedno nerešene. Hvala lepa.

PRESEDNICA TAMARA VONTA: Gospa, samo še ime, lepo prosim.

MIRJANA UČAKAR: Jaz sem Učakar Mirjana.

PRESEDNICA TAMARA VONTA: Hvala lepa. Izvolite.

URŠULA LIPOVEC ČEBRON Glejte, jaz mislim, da je stvar zelo jasna. V bistvu vi ste pred zelo pomembno etično dilemo. Lahko se nadaljuje to kar smo poslušali že dolga leta in v bistvu je sramotno, lahko se nadaljuje z..nerazumljivo../.. tako imenovanih izbrisanih, lahko govorite o tem, da ni velikega interesa za oddajo vloge. Moje ime je Urša Lipovič(?) Čebalon, sem se pozabila predstaviti. Lahko nadaljujete s tem, da govorite, da izbrisani ne obstajajo oziroma da so nekje drugje, da jih je treba iskati po Evropi. To so klasična zavajanja. Ste pred etično dilemo ali se bo nadaljeval ta diskurz ali pa končno spremenite pogled in tudi besede in začnete vsi skupaj in to takoj reševati to sramotno dejanje, ki se nadaljuje, ker ne gre samo za vprašanje leta 1992, gre za kontinuirano serijo posledic, ki so ves čas prisotne, vsak izbrisan vam lahko na množstvo načinov pove kako ga že danes stvari v bistvu pretresajo, bolijo, kako v bistvu mu onemogočajo ..nerazumljivo../.. življenje. Kot je že Nataša ..nerazumljivo../.. povedala, mednarodne organizacije so bile tu popolnoma jasne, Evropsko sodišče je pred tem, da bo razglasilo sodbo. Popolnoma jasno je kaj v bistvu mednarodna javnost misli o tem. lahko se sprenevedamo in govorimo o teh zadevah na ta način, ampak je to čisto kontraproduktivno. Imamo dokaze,

imamo analize. Jaz sama sem raziskovala zdravstvene vidike izbrisa za svoj doktorat vrsto let, lahko vam povem, da imam statistike in gre za zelo jasne zdravstvene posledice izbrisa, kjer v bistvu, lahko si predstavljate nekdo, ki je bil izbrisan, ni imel dostopa do zdravstvenega zavarovanja in posledično ni imel dostopa do zdravstvene oskrbe večinoma, zato, ker Ministrstvo za zdravje ni bilo obveščeno o tem kaj naj zdravstvene organizacije storijo, če se pojavi oseba, ki je brez zdravstvenega zavarovanja in govori, da je izbrisana. To se je dogajalo vrsto let. Vrsto let so te osebe za čisto najbolj običajne zdravstvene težave bile brez zdravstvene oskrbe, kar je posledično povzročilo, da imajo zdaj številni kronična obolenja, zelo težke bolezni in dejansko mnogi od njih ves ta čas bodisi niso dobivali zdravstvene oskrbe bodisi so dobivali zelo pomanjkljivo zdravstveno oskrbo, ko so v bistvu zdravstveni delavci na nek način pod pultom na skrivaj jih zdravili in dali neko minimalno zdravstveno oskrbo, kjer se je bistvu vsa stvar počasi, postopoma potem zaostrovala v zdravstvenem smislu. Tako, da vemo, da so mnogi ljudje že pokojni, vemo, da so mnogi ljudje ostareli in v bistvu dejansko tisto kar je bilo že prej izpostavljeno, ne gre za populacijo, ki jo lahko primerjamo z državljani Slovenije, z ostalimi državljani Slovenije, ki niso bili izbrisani, ker je šlo za težke posledice, ki jih v bistvu pozicionira na drugačno raven. Gre za žrtve tu, čeprav so sami zelo nemočni in ves čas se borijo za svoje pravice. Gre za žrtve in na ta način je treba delovati, razmišljati in se v bistvu nehati sprenevedati, prosim.

PREDSEDNICA TAMARA VONTA: Hvala lepa. Izvolite.**DR CIRIL RIBIČIČ:** Hvala lepa za besedo. Si predstavljam, da sem bil povabljen zato, da rečem nekaj besed z ustavnopravnih vidikov. Moralni in etični vidiki, ki so tukaj bili odprti, so zelo pomembni. Mislim, da je ta

9. TRAK: (DAG)

(Nadaljevanje) temeljni poudarek, kaj se danes da narediti za izboljšanje položaja in za odpravo krivic, da je temeljni poudarek. Ampak moram vseeno reči za nazaj. Ta država ima svojo ustavo in to ustavo morajo vsi spoštovati. Temeljni varuh ustave je Ustavno sodišče, ki je v svoji odločbi, ki jo sam štejem med veličastne odločbe, tudi zaradi tega, ker je pravzaprav Ustavno sodišče s to odločbo in s prejšnjimi odločbami, ki so se nanašale na položaj narodnih skupnosti, manjšinskih narodnih skupnosti v Sloveniji, stopilo med ugledna ustavna sodišča, stopilo v skupino ali družino najuglednejših ustavnih sodišč v Evropi, v okviru Evropske konference ustavnih sodišč. Piko na i glede te ocene je dal prof. Zupančič, evropski sodnik, ko je ob 20-letnici ustave rekel, da je Ustavno sodišče glede izbrisanih rešilo čast Slovenije v mednarodni skupnosti. To so pravna dejstva, iz katerih je treba izhajati in so okvir za delovanje vseh nas. Težko bi pristal na to, da bi nekdo rekel, da se ni nič spremenilo. Bil sem ustavni sodnik, ko smo o tem odločali, in vem, da takrat ni bilo lahko biti ustavni sodnik. Tako tudi ni bilo lahko tistim, ki so drugod, v drugih državah sprejemali take odločitve, ki niso bile popularne, proti katerim je bila večina prebivalstva, političnih struktur, na žalost tudi strokovnjakov. Tudi na Pravni fakulteti takrat, ko je bila ta odločba sprejeta, ni bilo lahko biti ustavni sodnik. Danes je pa, recimo, kolegica Kogovšek doktorirala iz teme izbrisanih na Pravni fakulteti. Vzdušje se spreminja, spoznali smo, da je odločba Ustavnega sodišča nekaj, kar je za nas vse zavezujoče, nekaj, od česar pač ni odstopa. In ta odločba je imela tudi velik pomen pri odločanju Evropskega sodišča za človekove pravice. In samo še eno stvar bi omenil, da bo mogoče ta optika, ta pogled na to, kaj se je zgodilo in kaj se danes dogaja, lažje razumljiv. Poglejte, v sosednji Avstriji na Koroškem imamo slovenskega odvetnika Vovka, ki je s svojo vztrajnostjo in iznajdljivostjo izsilil odločbo oziroma celo vrsto odločb avstrijskega ustavnega sodišča o dvojezičnih jezikovnih napisih. On je izkoristil nek prekršek, ki ga je storil zato, da je prišel pred avstrijsko ustavno sodišče. Seveda je bilo potrebno tudi na drugi strani sodelovanje ustavnih sodnikov in pogum ustavnih sodnikov, da so šli v neko rešitev, ki v Avstriji zdaleč ni bila popularna, da ne govorim o tem, kako ostro so napadali nekateri politiki. Ta pogled mogoče pokaže, kaj se je zgodilo pri nas. In če primerjamo tisto situacijo, recimo, v trenutku referendumu o izbrisanih in današnjo situacijo, je to vendar kot noč in dan. Zaključil bi z naslednjim. Seveda je v današnjem času težko skrbeti za vse težave izbrisanih, ko imamo veliko drugih težav. Moram pa reči, da so vse vlade, leve in desne, v preteklosti, v mirnih, gospodarsko in drugače boljših časih, premalo izkoristile ta čas, da bi naredile tisto, kar se je dalo. Ker takrat, ko se je dalo, je bilo preveč pomislekov. In zdaj, da bi se videlo, kakšna je razlika, kako je to bilo in kako je to danes, bi omenil to, da se je javno grozilo s stališča visokih političnih funkcij, da bodo kazensko preganjani tisti, ki bodo uresničevali odločbo Ustavnega sodišča. Danes ni taka situacija - odločba je nekaj, na kar vsi pristajamo in moramo pristati.

Seveda tiste, ki pa mislijo, da ni potrebno, pa prepričuje potem Evropsko sodišče za človekove pravice, čeprav je včasih žalostno za mene kot nekdanjega ustavnega sodnika, da se večja teža daje odločitvam Evropskega sodišča kot pa odločitvam lastnega Ustavnega sodišča. Pa mislim, da tu ti dve sodišči z roko v roki lahko pomembno premakneta stvari, seveda pa eno in drugo sodišče ustvarjata pravne podlage in pravne okvire za delovanje, ki jih je treba izkoristiti.

10. TRAK: (DAG)

(Nadaljevanje) In jaz bi pozval vse organe Republike Slovenije, da v okviru teh pravnih okvirov kar se da naredijo. Takšne aktiviste, ki so danes tu prisotni in kot je mag. Krivic, njim gre pa lahko samo zahvala in priznanje za to, da v teh okvirih, ki so danes neskončno boljši, kot so bili v preteklosti, naredijo, kar je mogoče, v korist tega, da se izboljša položaj in da se popravijo krivice, ki so bile storjene, ker je to, verjemite mi, v funkciji oziroma v korist ugleda Republike Slovenije v mednarodni skupnosti. Hvala.

PRESEDNICA TAMARA VONTA: Hvala lepa, dr. Ribičič.
Odpiram razpravo. Izvolite.

METKA NAGLIČ: Hvala. (Metka Naglič iz Amnesty International Slovenije.) Bom zelo kratka, samo tri stvari bi rada opozorila.

Ko je gospa ministrica leta 2010 trdila, da je to dokončno urejeno, se v civilni družbi s tem nismo strinjali. Vsekakor za Amnesty International lahko z gotovostjo trdim, da smo takrat že opozarjali, da je to pač prvi korak in da s tem ni opravljena poprava krivic. Tako to ni nek problem, ki je zdaj na novo nastal. Do takrat so bili od 25.671 oseb nekateri že pokojni, žal. Nekateri so si uredili status, tako da tistih, ki so bili v tistem trenutku brez statusa, je dobrih 13.000. Pa mislim, da, kot je Neža izpostavila, ni res, da ni interesa, ampak je sam postopek tako težak, da se v bistvu otežuje tem ljudem.

Samo toliko na kratko. Hvala.

PRESEDNICA TAMARA VONTA: Hvala lepa, gospa Naglič.
Izvolite, gospa Irgl.

EVA IRGL: Najlepša hvala za besedo, spoštovana predsednica.

Najprej moram reči, da sem prijetno presenečena, da je Mirovni inštitut vendarle ugotovil po dolgem času, da v Državnem zboru obstaja Komisija za peticije ter za človekove pravice in enake možnosti. Zakaj to govorim - v prejšnjem mandatu sem jih osebno kot predsednica te komisije, ki sem ji takrat predsedovala, večkrat vabila na seje s tematikami, ki so bile vezane na vprašanja varovanja in spoštovanja človekovih pravic, vendar pa Mirovni inštitut ni našel časa, da bi se kadarkoli odzval na naše povabilo. Ne samo, da se niso odzvali, niti opravičila nismo dobili s strani Mirovnega inštituta. Zato se resno sprašujem, kakšne nevladne organizacije imamo, ki se ukvarjajo očitno izključno z enim vprašanjem, in to je vprašanje izbrisanih. Nimam nič proti temu, da o tem govorimo, to je potrebno, vendar so bile ljudem, nekaterim individualno, če jih izvzamemo, storjene krivice in te je treba popraviti. Vendar pa bi želela, da imamo pri vprašanjih človekovih pravic enaka merila za vse, predvsem s strani nevladnih organizacij. Očitno je tako, da ko se je spremenilo predsedniško mesto v tej komisiji, ko je mogoče politična opcija, ki je bliže Mirovnemu inštitutu, zdaj vodi to komisijo, potem si Mirovni inštitut tudi najde čas, da nas obišče in pove svoje mnenje o tem, kakšno je stanje v državi glede spoštovanja in varovanja človekovih pravic.

Druga stvar, ki me osebno moti, je to, da na današnji seji ni varuhinje človekovih pravic. Niti vabljen ni bila na sejo, ne vem, zakaj, mislim, da bi lahko veliko povedala o tej problematiki. Tudi sama se je kar precej časa s tem vprašanjem ukvarjala, ne sicer toliko kot njen predhodnik, gospod Hanžek, pa vendar. Tako da bi mogoče v nadaljevanju dala predlog, da vabite na komisijo tudi varuhinjo človekovih pravic.

Zdaj pa bi želela povedati predvsem to, da je Slovenija pred 20 leti zagotovo bila tista država, ki je vsem ponudila državljanstvo in možnost, da si posamezniki uredijo svoj status. Kot že rečeno, leta 2010 je bil sprejet zakon pod ministrom notranje ministrice, gospe Katarine Kresal, ampak danes slišimo oziroma takrat smo

poslušali, da je stvar dokončno urejena, da s tem ni več težav. Danes pa vidimo, da so očitno težave precej pereče, če sklicujemo kljub situaciji, v kakršni je država, nujne seje na to temo. Se pravi, lahko bi rekla, da je ministrica Kresalova takrat imela neke vrste poceni piar. Rekla je, da je stvari uredila dokončno, danes pa se, kot vidimo, ponovno ukvarjamo

11. TRAK: (SB)

(nadaljevanje) s podobnimi temami in problemi.

Sklicana je bila torej seja te komisije zaradi tega, da se spomnimo in govorimo o tem kaj se je dogajalo pred 20-mi leti. Jaz sem vesela, da je z nami minister za notranje zadeve, gospod Vinko Gorenak, do nedavno še naš kolega v poslanskih klopeh, kajti v prejšnjem mandatu smo le redkokdaj doživeli, da se je ministrica za notranje zadeve odzvala tako Komisiji za peticije, človekove pravice in enakem možnosti kot matičnemu delovnem telesu na notranjih zadevah, če pa je že prišla, potem je povedla dva vljudnostna stavka, nato pa je prepustila drugim, da prevzamejo odgovornost, čeprav je bila ona odgovorna za vodenje ministrstva. Zato sem zelo vesela, da je z nami tokrat minister za notranje zadeve.

Skratka, pred 20-mi leti se ni dogajalo nič drugega kot to, da je država pozvala ljudi naj si uredijo status, pa nekateri med njimi niso tega storili. Zakaj verjetno sami najbolje vedo. Je pa ena zadeva, ki zagotovo drži, da je marsikdo izmed njih držal figo v žepu, ker ni vedel kako se bo situacija pri ob osamosvajanju vzpostavila in kaj bo s slovensko državo, takrat še skupno državo. Se pravi tukaj je šlo za precejšnjo kalkuliranje. Mi smo v prejšnjem mandatu izjemno veliko govorili o teh vprašanih, pa predprejšnjem tudi, skratka izjemno veliko pozornosti posvečamo tej problematiki. Ampak glede na to v kakšni situaciji se je v tem trenutku znašla, ne v tem trenutku, ampak že predvsem v zadnjem letu in še vse kar nas čaka, država, mislim, da bi bilo zelo dobro, da bi ta komisija kot svojo prvo nujno sejo na primer sklicala sejo, kjer bi govorili o tem kaj se dogaja delavcem, recimo Vegrada, kaj se dogaja ljudem, ki nimajo niti za osnovno preživetje, pa ti ljudje so korektno in odgovorno opravljali svoje delo, pa ne dobijo nikakršnega plačila za to. O tem bi se morali danes pogovarjati. Tudi vaš, spoštovana predsednica, predsednik vaše stranke gospod Zoran Janković je v preteklosti lepo demonstriral kaj pomeni človeško življenje. On je dal zgraditi sebi spomenik neke vrste, zato, da je bilo vse v rokah pred volitvami, govorimo seveda o Stožicah, ampak tam se je z delavci dogajalo marsikaj, kar ni bilo vredno tega kar se je kasneje zgodilo. Marsikdo je tudi tam izgubil življenje. In o tem bi se morali danes pogovarjati, ker situacija ni lahka.

Jaz nimam nič proti temu, da se pogovarjamo tudi o teh temah, ker so absolutno vezane na vprašanje človekovih pravic in kot že rečeno vsakemu posamezniku, tudi tisti, ki danes tukaj sedite, če vam je bila storjena krivica, absolutno se vam mora ta popraviti, tukaj ni nobenega dvoma, nobenega vprašanja glede tega, vendar pa je potrebno vedeti, da so v tej državi tudi ljudje, ki ravno tako potrebujejo pomoč, pa se nihče ne ukvarja toliko z njimi, ker nimajo tako močne mašinerije za sabo, tudi če pogledamo medijsko pozornost, danes, ko govorimo o izbrisanih, je bilo tukaj precej kamer, fotoaparatorov in tako naprej, ko smo v prejšnjem mandatu govorili o drugih krivicah, ki so tudi izjemno pomembne, pa niso poplačane še bistveno več let in urejene kot je vprašanje izbrisanih, ni bilo nikogar. To ni zanimivo za medije. In tukaj se moramo vprašati zakaj to ni zanimivo za medije. Upam pa tudi v nadaljevanju, da bo res Mirovni inštitut se oglasil tudi ob kakšnih drugih kršenjih človekovih pravic in mogoče bomo pa v tem mandatu vendarle doživeli, da bodo bolj redno prihajali potem tudi na komisije, če bodo vabljeni. Najlepša hvala.

PREDSEDNICA TAMARA VONTA: Hvala lepa, gospa Irgl. Bom upoštevala predlog za vabilo varuhinje človekovih pravic, je bil kar obsežen seznam vabljenih, tako da morda res. In naj vas potolažim, da je ena od prihodnjih sej, ki jo načrtujem, namenjena tem delavcem Vegrada in vsem tujim delavcem, tako da tukaj ne bo problem. Kar se pa tiče medijev, pa žal ne moremo

12. TRAK: (SB)

(nadaljevanje) zaukazati kaj naj spremljajo kaj ne, saj veste. Te moči pač nimamo. Gospa Potrata, izvolite.

MAG. MAJDA POTRATA: Hvala za besedo, gospa predsednica. Morebiti bi res bilo bolje, če bi začeli delo svoje komisije ali te komisije z redno sejo, da bi se uspeli sploh spoznati med sabo. Ampak ne spreminjam svojega stališča glede dela Komisije za peticije ter za človekove pravice in enake možnosti in menim, da bi ta komisija morala preseči najrazličnejše politične razlike, ki obstajajo med nami in delovati v skladu z imenom, ki ga ima in tako težiti k temu, da bi se v resnici zavzemali za človekove pravice v polnem pomenu besede. Zato pa vseeno razumem vas predsednica, da ste sklicali nujno sejo, ker ste hoteli ostati v okviru pobude, ki je prišla na vaš naslov in na naslove poslank in poslancev Državnega zbora, da bi imeli to sejo v časovnem okviru 20. obletnice izbrisa. No, če gledam s stališča okroglih obletnic, potem moram reči, da sama spremljam izbrisane 10 let. Leta 2002 smo bili v Državnem zboru na delovnem telesu prvič pozvani, da se opredelimo kot delovno telo do ustavne presoje, ki ji je potem kasneje sledila ustavna odločba. In če se dr. Petrovcu, pa še komu pridružim pri presoji kaj bi politika v preteklosti lahko storila, bi verjetno, če bi se takrat Odbor za notranjo politiko in tako naprej odločil drugače, se lahko vprašujem kaj bi se v nadaljevanju dogajalo. Ampak jaz niti političnih strank niti dela zakonodajnega telesa ne trgam iz splošnega družbenega konteksta in tu pritrjujem vsem tistim, zlasti dr. Cirilu Ribičiču, da se je pa hvala bogu družbeni kontekst glede izbrisanih v bistvu spremenil. Kajti, če samo na javnomnenjska povpraševanja se sklicujem, se je občutljivost slovenske družbe za težave izbrisanih povečala, se je postopoma povečevala, ampak še vedno moram reči, da je pa politika kljub vsemu zelo vztrajna, vsaj v enem delu, pri zamegljevanju dejanskih problemov. Namreč jaz se civilni družbi za to iniciativo v vsakem primeru zahvaljujem in mislim, da je nalog civilne družbe, da spremlja družbena dogajanja, da pa je hkrati pravica civilne družbe glede na usmeritev, ki jo zastopa, da sama odbira teme in probleme s katerimi se bo ubadala. In ta dopis, ki ste nam ga poslali tri civilna združenja, vidim prednost v tem, da ste nas pravzaprav opozorili kaj se je od leta 2009 pa do danes zgodilo in kakšni so nasledki zakona, ki smo ga v letu 2010 sprejemali, niste se pa ukvarjali s celotnim historiatom pred mednarodnimi institucijami, pa v domačih pravnih in zakonodajnih rešitvah. Ampak, pogledajte, ravno na to bi se sklicevala, v gradivu, ki ste nam ga dali, 20 let izbrisa; pregled ukrepov in stanja 2009-2012, je na drugi strani razvoj v letu 2010, po moje, zapisano neko bistveno dejstvo, ki ga moramo upoštevati, pa ne da bi se zdaj to razumeli kot da kakorkoli kakšno zadevo opravičujem. Ampak zakon, ki je bil že omenjan iz leta 2010 je imel približno enako usodo kot so imeli vsi drugi poskusi reševanja statusa izbrisanih v državi, namreč tudi ta zakon, ki je bil sprejet 8. marca 2010 je

13. TRAK: (DAG)

(Nadaljevanje) začel šele julija leta 2010 veljati, zaradi tega, ker je tudi za ta zakon bila takrat dana pobuda za razpis referendumu. In tu je zdaj tisto vprašanje, ki si ga lahko zastavimo: ali mi, ki se med sabo poznamo in smo si imeli že velikokrat možnost povedati, kaj si mislimo o izbrisanih, ali je pričakovati, da se bo to stališče kako bistveno spremenilo. Zato v tem kontekstu vidim tudi razpravo kolegice Eve Irgl ali pa gospoda ministra, ki še vedno govori o "tako imenovanih izbrisanih", čeprav tega zapisa ni nikjer več in tudi narekovajev, hvala bogu, ni nikjer več ob tej besedi.

Zato dovolite, gospa predsednica, da predlagam naši komisiji, da bi, glede na to, kar smo dobili v roke, in glede na to, kar smo že slišali in kar bi po našem tudi moralo slediti današnji seji, komisija sprejela dva sklepa. Jaz sem vam, tako kot poslovnik veleva, tudi izročila oba predloga v pisni obliki, naj pa za tiste, ki niso teh predlaganih sklepov še dobili, povem, kaj predlagam komisiji, da z glasovanjem o teh predlogih odloči.

Prvi sklep je čisto navaden seznanitveni, samo morebiti malo drugače formuliran, kot je običajno, in pravi takole: Komisija za peticije ter za človekove pravice in enake možnosti je na svoji 1. nujni seji obravnavala vlogo, ki so jo ob 20-letnici izbrisa poslali vsem poslankam in poslancem Amnesty International, Mirovni inštitut in Društvo izbrisanih prebivalcev Slovenije.

Drugi sklep: Komisija za peticije ter za človekove pravice in enake možnosti poziva Vlado, da ji najkasneje v 30 dneh pojasni svoja stališča do gradiva, ki so ga vsem poslankam in poslancem ter tudi predsedniku Vlade predložili Amnesty International, Mirovni inštitut in Društvo izbrisanih prebivalcev Slovenije. Komisija za peticije ter za človekove pravice in enake možnosti Vladi Republike Slovenije priporoča, da preuči vse možnosti za sprejem nadaljnjih ustreznih ukrepov za celovito izpolnitev odločb Ustavnega sodišča, št. UI-284/94 in UI-46/02, z namenom ureditve pravnih statusov izbrisanih prebivalcev Slovenije in poprave krivic.

Če ste uspeli slediti temu, kar sem prebrala, kot rečeno, so pa pripravljene tudi kopije za vse članice komisije, sem pravzaprav sledila temu, da smo gradivo, ki ga danes obravnavamo, videli med naslovniki, da je naslovljeno

tudi na predsednika Vlade in na druge naslovnike, ampak mi kot komisija se pravzaprav lahko ukvarjamo s tistim, kar je nam kot poslankam posredovano. Hkrati pa tudi z drugim sklepom spominjam na to, da je bilo gradivo posredovano tudi predsedniku Vlade, in menim, da ne glede na to, da smo že slišali, kakšno je stališče gospoda ministra za notranje zadeve do gradiva in do predlogov, iz katerih sledi, da nevladne organizacije vendarle menijo, da je izvajanje v letu 2010 sprejetega zakona soočeno z vrsto težav, da so nam to predlagale. In mislim, da tako, kot se je prejšnja vlada s sprejetjem zakona v okviru danih pristojnosti, možnosti in družbenega konteksta odločala za vsebino, kakršna je bila sprejeta, možnost tudi ta Vlada, da se v nekem določenem času opredeli do tega gradiva in sporoči komisiji, kakšno je stališče. Zdaj pa dovolite, da se za konec odzovem samo še na eno stvar,

14. TRAK: (DAG)

(Nadaljevanje) ki je po moje tudi zelo alarmantna, pa bi morebiti tudi kdaj lahko razmišljali v komisiji kot o posebni točki, posebni obravnavi. Gre za vprašanje, ki ga velikokrat načenjamo, vprašanje sovražnega govora. Ko je dr. Petrovec govoril o vzklikih na rokometni tekmi, ki se je odvijala v mojem mestu, sem pri spremljanju odmevov ali zapisov na to temo zasledila najrazličnejše odzive, tudi v kontekstu sovražnega govora, tudi v kontekstu zgodovinskega spomina oziroma minimaliziranja odgovornosti tistih, ki so to izrekli, češ da zgodovinskega konteksta ne poznajo, ampak ker se na športnih tekmah v okviru navijanja marsikaj sliši, bi, gospa predsednica, vam v razmislek dala predlog, da bi morebiti kdaj na kateri od sej naše komisije razpravljali tudi o navijaških navadah in o odgovornosti mladih ljudi, ki se lahko za svojo mladost, neizkušenost in nepoučenost skrijejo, bi pa vendar v imenu ohranjanja človeškega dostojanstva morali odpirati nekatera vprašanja, kajne, saj poznate, tudi "ubi žabara," se sliši na tekmah ali pa "ubi sodiju" in še kaj podobnega. Do tistega, kar je morebiti zdaj v kontekstu Družinskega zakonika tudi mogoče priklicati si v spomin, kako so nekatere skupine, navijaške, se udeleževale obračunavanj z istospolnimi in podobne zadeve. Tako da bi morebiti to senzibilnost, ki po moje presega zgolj etično in moralno razsežnost problema, spravili tudi na dnevni red naše komisije, ko bi bili sposobni pripraviti tako točko z ustreznimi sogovorniki in ustreznim gradivom. Komisija je v preteklosti že odprla nekaj tabuiranih tem, tako recimo nasilje nad ženskami smo odpirali in še kaj drugega. In tudi tu imamo kaj pokazati, da smo korak po koraku uspeli v družbi to netolerantnost do vsakršnega nasilja okrepiti. Hvala lepa.

PREDSEDNICA TAMARA VONTA: Hvala lepa, gospa Potrata, za predloge tako sklepov kot za predloge seje. Naj samo povem, da seveda zato, ker imamo to nujno sejo pred redno sejo, to je predvsem zaradi tega datuma. Želim pa povedati, da nameravam v tem mandatu nameniti posebno pozornost temi, o kateri je govorila gospa Irgl, druga tema pa je sovražni govor. In predvsem bi rada odprla tudi sovražni govor na internetu, in to skupaj z varuhinjo in informacijsko pooblaščenko, ker se mi to zdi zelo velik problem in zagotovo bomo o tem še govorili.

Zdaj dajem besedo še gospodu ministru Gorenaku. Izvolite.

DR. VINKO GORENAK: Hvala lepa. Če bo seja še trajala, me bo nadomestil državni sekretar, ker imam še nekatere obveznosti. Zgolj nekaj odgovorov.

Rečeno je bilo, visoke takse. Popolnoma enake takse so bile po vseh zakonih, ki so bili pred tem in so veljali za to kategorijo ljudi. In plačali so jih vsi tisti tudi prej, razen tistih, ki so državljanstvo dobili v kritičnem času leta 1992 za 300 evrov. Še ena stvar. V primeru socialnih stisk in tako dalje, ki ste jih navajali, je možna oprostitev takse, to ni noben problem in se ljudje tega tudi poslužujejo.

Ker pa še vedno ne vem, kaj pravzaprav sploh želite od mene - namreč, zakon je sprejet, sprejet je v skladu s tem, kar je govoril dr. Ribičič, ustavna odločba je izvršena, prošnji pa ni, torej vlog pa ni oziroma jih je minimalno. Bom pa rekel takole, glejte, moja predhodnica je izdala v različnih jezikih toliko brošur, ki so dostopne na vseh upravnih enotah, ki so dostopne na vseh diplomatsko-konzularnih predstavništvih in na internetu.

15. TRAK: (SB)

(nadaljevanje) Torej, prav navodila so spisana kako priti do oziroma kakšni so postopki v zvezi z izvrševanjem tega zakona. Tako, da jaz menim, da je predhodnica naredila dovolj in da ne boste mogli pričakovati od mene, da bi naredil kaj več. Mogoče samo za zaključek to. Jaz ta prvi predlog sklepa podpiram, drugi predlog sklepa osebno ne podpiram. Zakaj? Zaradi tega, ker je vsaj drugi predlog sklepa čisto odveč, namreč vsaj drugi odstavek drugega sklepa je zajet v zakonu, ki ga je spisala gospa Kresalova in ne vem kaj bi naj še s tem v zvezi naredili. Če pa bil še poslanec, pa nisem, bi predlagal res, predsednica, tudi to, da imamo v mislih še koga drugega. Glejte, za Amnesty International jaz upam, da so zanimivi tudi vsi tisti delavci Vegrada in SCT-ja, ki životarijo v tej Sloveniji in da bi človek pričakoval, da v smislu 49. člena Ustave, ki govori o svobodi dela, ti ljudje so svobodno prišli delati in Slovenija, slovenske firme so jih svobodno odslovile in jim ne plačale. In zato bi človek pričakoval, da boste tudi to vzpostavili in to danes in tukaj in ne na koncu tega mandata ali pa čez kakšno leto dni, zato, da boste rekla potem, da je to kriva Janševa vlada, danes to naredite. Hvala lepa.

PREDSEDNICA TAMARA VONTA: Gospod minister, ne vem ali ste me slišali ali ne, sem povedala, da je to 1. nujna seja, žal na 1. nujni seji ne moremo vseh težav reševati, čeprav bi si morda to želeli. Ampak, izvolite besedo.

DR JELKA ZORN: Sem iz fakultete za socialno delo in bi imela dve zelo kratki točki, in sicer bi naslovila prav to, kar ste vi gospod minister govorili, pa kar je gospa Irgl pred tem govorila, in sicer ta hierarhizacija pravic. V bistvu je to uničujoče za vse zatirane skupine. Ničesar ne boste rešili s tem kdo je bolj ubogi v naši državi ali so to hendikepirani, so to imigrantski delavci, so to izbrisani, so najbolj diskriminirane istospolne skupnosti, kateri prebivalci so najbolj utrpeli največ škode, za katere se je treba zdaj zavzeti, pa druge pustiti in tako naprej. Ta hierarhizacija pravic, ta diskurz, njegov učinek je v tem, da ohranja sedanje gospostvo, to se pravi ohranja sedanje razmere moči, to delate s tem, rešite pa ne ničesar. Kohezivna družba pomeni, da dokler je zatiran eden, smo pravzaprav zatirani vsi. In senzibilizacija družbe se dogaja prav zaradi boja teh zatiranih skupin, ali so to imigrantski delavci, ali so to izbrisani, ali so to hendikepirani, Romi in tako naprej. In seveda vse pravice so tudi izbojevane, tukaj boj ni končan in se bomo borili naprej za vse te skupine, ki ste jih našli in najbolj učinkovito skupaj, ne pa da se delijo kdo je bolj ubogi.

Potem bi pa samo, ne vem, če to zdaj ima smisel, da to komentiramo za nazaj kar ste povedali, gospa Irgl, da so bili vsi ljudje leta 1991 vabljeni, da si uredijo status. Ta razprava je že nekoliko pase, ampak vseeno, ker ste glih že omenili. Kateri status, da si uredijo? Vabljeni so bili, da si uredijo status državljanstva, niso bili pa vabljeni, da si uredijo status stalnega prebivališča, v kolikor za državljanstvo ne bodo zaprosili. Hvala. To je vse.

PREDSEDNICA TAMARA VONTA: Hvala lepa. Gospa Kogovšek.

NEŽA KOGOVŠEK ŠALAMON: Najlepša hvala za besedo. Glede na to, da je bilo izraženo, da se ne ve kaj nevladne organizacije pravzaprav želimo s svojo pobudo, ne glede na to, da smo to zelo jasno popisali v memorandumu, ki smo ga poslali na petih straneh, kjer smo popisali vse težave s katerimi se izbrisani soočajo, ko zaprosijo za status. Bom ponovila nekaj najbolj nujnih sprememb, ki so po našem mnenju potrebne, da bi se ta zakon iz leta 2010 in ker je pa to samo novela, pravzaprav zakon iz leta 1999 sploh lahko izvajal. Torej, Zakon o upravnem postopku pravi, da je treba odločbo izdati v dveh mesecih. Tako, da pričakujemo, da bodo odločbe potem, ko bomo zaprosili za statute za izbrisane, izdane v dveh mesecih in ne v devetih, v enem letu, dveh letih in tako naprej. To je prva stvar. Druga stvar je na visoke takse opozarjamo že ves čas. Taksa se povečuje, tudi po tarifi se povečuje

16. TRAK: (SB)

(nadaljevanje) vsako leto in sedaj je prišla do točke 95 evrov, ki je absolutno nesprejemljiva za to, da oseba, ki ji je bil status nezakonito odvzete, ta status vljudno prosi nazaj. To je nadaljnji problem. Nadalje. Zakon ima nekatere tako restriktivne pogoje zapisane v svojem besedilu, da je za izbrisane, ki želijo sedaj vložiti prošnjo, status nemogoče pridobiti, ker so pogoji za njih nemogoči. Namreč, upravne enote berejo zakon na tak način kot

da oseba, ki je bila odsotna več kot 10 let, statusa sploh ne more več pridobiti nazaj, ker obstaja neka zelo zapletena določba, ki se je v zakonu znašla v teku zakonodajnega postopka in je nevladne organizacije sploh nismo mogle komentirati, ker o njej sploh nismo bile obveščene takrat, ko smo bile obveščene o vseh drugih določbah in to v bistvu pomeni, da je oseba, ki je morda še danes odsotna iz Slovenije zato, ker prej enostavno do statusa ni mogla, ker so bili pogoji za njo nemogoči, tega pogoja, da mora biti odsotna manj kot 10 let ne more izpolniti, ker je že zdaj odsotna več kot 10 let. Se pravi opozorili smo na nekatere ključne težave v zakonu, ki ob vsej dobri veri in ob vsej energiji, ki jo vlagamo v te postopke, ki jih enostavno ne moremo preseči, torej nekatere pogoje je nemogoče izpolniti in naš poziv se nanaša prav na te pogoje in na prošnjo, na iskreno prošnjo za premislek, da se te postopke poenostavi in predvsem, da se jih pospeši. To je bila glavna stvar.

Zdaj, kar se pa tiče očitkov, ki so leteli na Mirovni inštitut in tudi na Amnesty International, verjamem, da lahko odgovorim v imenu vseh. Mi smo nevladna organizacija, mi nismo varuh človekovih pravic s 30. ali 40.

zaposlenimi, mi smo nevladna organizacija, preživljamo se s projekti, prijavi na razpise, tisti, ki so društva, s članarinami in to je to, mi ne dobimo plačo vsak mesec tako kot državni uradniki, z vsem spoštovanjem morate jo dobiti, absolutno, ampak hočem povedati, da je narava našega dela drugačna. Mi moramo za vsako aktivnost, ki jo izvajamo, pridobiti sredstva na razpisu. In z velikim veseljem se bomo lotili vseh zapostavljenih delavcev v Sloveniji, ko bo Republika Slovenija za to objavila razpise za pravno pomoč, za zagovorništvo, za lobiranje v smislu naslavljanja pobud za spremembo zakonodaje in tako dalje. Če razpisov ni nevladne organizacija ne teh področjih ne moremo delovati. Tudi mi moramo zjutraj nekaj dati v usta in plačati položnice. Hvala lepa.

PRESEDNICA TAMARA VONTA: Hvala lepa, gospa Kogovšek. Želi še kdo razpravljati? Izvolite, gospod minister.

DR. VINKO GORENAK: Hvala lepa. Zelo na kratko. Jaz sem minister 10 dni ali nekaj takšnega in zdaj vi od mene zahtevate, da naj izdajamo odločbe v dveh mesecih. Kje ste bila 15. januarja? Zakaj niste to zahtevala od ministra Zalarja ali od ministric Kresalove? Bodite pošteni in bodite korektni. Nikoli ni bilo na gospo Irglovo naslovljene nobene vloge, nobenega protesta zoper gospo Kresalovo, ki je, kot pravite, odločbe izdajala v več kot dveh mesecih. Po 10. dneh mojega ministrovanja pa to od mene zahtevate. To je znak nekorektnosti in ne vem česa še vse. Seveda ni razpisov, kot pravite. Se pravi, ni razpisov, da bi se ukvarjali z drugimi kategorijami ljudi kot so delavci iz Bosne in Hercegovine. Ne vem pa kje ste dobili denar, da se lahko s tem ukvarjate že 15 let? Tako da, oprostite, zavračam takšne misli.

PRESEDNICA TAMARA VONTA: Hvala lepa, gospod minister. Želi še kdo? Izvolite, gospa Potrata.

MAG. MAJDA POTRATA: Saj vse mineva v znamenju že videnega in tako. Jaz si vendarle predstavljam, da posamezniki, ki dajo kakšno pobudo povezano s človekovimi pravicami, se niso dolžni pred nami zagovarjati. In bi želela, da bi na tej komisiji neki standardi v medsebojni komunikaciji obstajali, zato sem se tudi sama izognila temu, da bi se spominjala nekaterih že minulih stvari. Ampak, prav je, da znova spomnimo, da so tri nevladne organizacije to pobudo dale v čisto konkretni situaciji, to je 20 let izbrisa. Jaz bi si pa želela, da ne bi govorili o 20-letnici iskanja pravic

17. TRAK: (DAG)

(Nadaljevanje) izkoriščanih delavcev, ampak da bomo te krivice, ki jih doživljajo, razrešili prej in odpravili prej. Mislim, da najmanj, kar si lahko predstavljajo sodržavljani in sodržavljanke, v tem primeru pa jasno govorim o tem, da pri izbrisanih gre za vprašanje statusa stalnega prebivanja - najmanj, kar lahko pričakujejo od nas, je, da smo dovzetni za pobude, ki so povezane z varovanjem človekovih pravic, pa bi neko kulturo komunikacije pričakovala.

Še enkrat pa opozarjam, če se, gospod minister, zdaj zaradi nastopa funkcije pred nedavnim čutite vi napadenega, pogledjte, jaz sem tu predlagala v sklepih, da vendar imate 30-dnevni rok, v katerem se opredelite do tega, kar so nam nevladne organizacije posredovale v svojem gradivu. To se pravi, da je vendar mogoče ali prav pričakovati, da vidimo, ali obstajajo kakšne možnosti, da se težave, s katerimi se soočajo pri uveljavljanju

zakona, odpravijo. Hvala lepa.

PRESEDNICA TAMARA VONTA: Hvala.
Izvolite.

KATARINA VUČKO: (Katarina Vučko, Mirovni inštitut.)

Kot pravna zastopnica izbranih v postopkih za pridobitev statusa stalnega prebivanja se čutim dolžno, da opozorim oziroma da se odzovem na stalne navedbe o nizkih številkah prošelj za status na podlagi ZUZDDD /?/. Namreč, na ta način dobivam vtis, da se želi s predstavljanjem takih števil minimalizirati problem. Vendar pa sama kot nekdo, ki stalno delam na terenu in sem v nenehnem stiku z ljudmi, vem, da to ni razlog za nizke številke. Prva stvar, ki je pomembna, je naslednja. Zakon je bil leta 2010 spremenjen predvsem z razlogom, da se omogoči ljudem, ki so v tujini dlje časa, izbrisanim, ki so bili dlje časa v tujini, da sploh dostopajo do statusa, da sploh lahko morda izpolnjujejo pogoje in status dobijo. Po mojem mnenju je v tem primeru dolžnost Slovenije velika, da aktivneje pristopi in obvešča ljudi, ki so v tujini, o možnostih, o spremembah zakonodaje in o možnostih, ki jih imajo za pridobitev statusa. Ker ljudje so, recimo, že dolgo, skoraj 20 let bili odsotni iz države in je popolnoma logično, da nimajo vseh možnih običajnih kanalov obveščanja na voljo, kot jih imajo ljudje, ki so v Sloveniji.

Druga stvar je to, kar so že kolegi pred tem opozarjali, zakon je izredno zakompliciran. Ko ljudje izvedo za vse pogoje, ki jih morajo izpolnjevati za to, da bi status pridobili, kako zapleten je postopek, kako drag je postopek, se zlasti, če nimajo na voljo pravnega zastopnika, tega prestrašijo. Namreč, morajo dokazovati stvari - to je še ena stvar, ki bi jo opozorila -, zakon je določil pravzaprav nekatere pogoje retroaktivno. Se pravi, ljudje bi morali sedaj predložiti dokaze o dejstvih, ki so se zgodila pred 20 leti, pred 15 leti, v trenutku, ko se še niso mogli zavedati, da bodo morali nekoč v prihodnosti te dokaze predložiti zato, da bi lahko dokazali, da so do statusa upravičeni - naj še enkrat poudarim, do statusa, ki jim je bil nezakonito odvzet. To sta dva temeljna razloga po mojem mnenju, zakaj so te številke tako nizke. In je nujno, da se ljudem ovire odpravijo tudi v smislu taks, v smislu poenostavitve postopka in zlasti, da se to stori v luči razumevanja, zakaj je ta zakon oziroma čemu je ta zakon sploh namenjen in kakšni skupini ljudi je sploh namenjen. Hvala.

PRESEDNICA TAMARA VONTA: Hvala lepa.
Gospa Hercegovac.

MAG. LEJLA HERCEGOVAC (PS PS): Pozdravljeni! Hvala, predsednica. Pozdravljeni vsi prisotni! Bom kratka.

Za mene je prvo vprašanje sedanje Vlade in vseh strank, ali je bil izbris nezakonit, jasno in glasno naj se pove. Jaz vem, da se govori, nekateri so se opredelili, nekateri se niso opredelili, ampak to je prvo vprašanje.

Drugo vprašanje je, ali res priznavamo odločbo Ustavnega sodišča in ali jo vsi priznavamo. Izbris ni samo črno-bela zadeva. Vemo, da tako kot vse v življenju, stvari na eni in na drugi strani niso tako jasne. Jaz verjamem, da država Slovenija absolutno ni želela, da izbris dobi take razsežnosti, kakršne

18. TRAK: (DAG)

(Nadaljevanje) je dobil. Ponudila je takrat res, da se uredi status vseh ljudi, eni so to izkoristili, drugi niso. Ampak tako kot življenje ni vedno pravično, se zgodijo tudi stvari, da gredo v paketu. Jaz vem, da so na upravnih enotah takrat prišla navodila, ki so jih izvajali zelo striktno, strogo in v paketu je bilo veliko, veliko ljudi, ki ne bi morali biti izbrisani. Žal, to je, veste, kot v vojni - tisti, ki so v vojni in so vojaki, je tudi možnost, da umrejo ali da jih ni, veliko pa nedolžnih ljudi pač umre.

Torej, izbris je zagotovo prizadel veliko ljudi, veliko število ljudi, ki pa tega ne zaslužijo. Razumem, da so mogoče kakšni posamezniki, ki jih je res treba obravnavati tudi na drugačen način. Zame je pomembno tudi to, kako se bo opredelilo sodišče v Strasbourgu, ki bo razpravljalo čez mesec ali dva. Od tega je odvisno, kako bo država Slovenija odgovorila, ker če bo odgovor negativen, leta 2009 Slovenija ni bila podpisnica evropske konvencije za človekove pravice, kar pomeni, da se ni treba opredeliti ali odločati o ničemer, razen o

odgovornosti za ravnanje. Predlagam, da vsaj na komisiji za peticije vsi, ki smo tu, pokažemo empatijo do ljudi in res človeško razumevanje, ker ta komisija to potrebuje. Veste, ne glede na to, kaj povemo, ali je pozitivno ali je negativno, čuti se tisto, kako povemo - s srcem, z dušo ali razumevanjem. Pričakujem, da bo tega v tej komisiji več. Hvala lepa.

PRESEDNICA TAMARA VONTA: Hvala lepa.

Izvolite, gospod Petrovec.

DR. DRAGAN PETROVEC: Hvala lepa.

Sicer nisem zadolžen za dogmatiko, prof.

Ribičič je še odšel, ampak nekatere stvari so celo meni jasne. V 20 letih je politika uspela ustvariti neko prepričanje, ki se zdaj širi z več strani. Ena od izjav je bila naslednja: če je bila storjena krivica, potem je treba to popraviti. Zakaj dvom, zakaj nespoštovanje Ustavnega sodišča - krivica je bila storjena, in to nedvomno. In kolegica, ki je ravnokar govorila, je omenila, da "je veliko ljudi, ki jih ne bi bilo treba izbrisati." Koga bi bilo pa treba? Koga bi bilo treba izbrisati? In tu ne razumemo, da je bil izbris nezakonito dejanje. Če so bili vmes špekulanti, kar smo poslušali, če so bili vmes vojni zločinci, kdorkoli, zaradi mene lahko vsak od teh dobi najvišjo možno kazen, če se to v zakonitem postopku dokaže, ampak nobenega ne smemo izbrisati! To je tako, kot če bi odsekali roko - ni bilo po predpisih in Ustavno sodišče je ugotovilo, da to ni bilo po predpisih, bilo je nezakonito. In nobenega opravičila iz tega ven ni. Nekoč sem rekel takole, precej brutalno, z neko surovo pravniško logiko, ko govorimo, kaj vse smo ponudili: v naši državi bi bilo lahko ne samo 170.000 tujcev, tistih, ki smo jim velikodušno dali državljanstvo, lahko bi jih bilo 200.000, še s temi izbrisanimi zraven, in ne bi bilo nič narobe. Imeli bi pač 200.000 tujcev, nedržavljanov Slovenije. Seveda ne bi bilo lepo, ne bi bilo tudi moralno najbrž, ampak formalnopravno bi bilo v redu - vsi bi bili tujci, ampak izbrisati ne bi smeli nikogar! To je ta greh. In tu odpadejo vsa vprašanja, ali je bilo, če bi bilo, kaj bi ugotavljali in koga smo po pravici izbrisali. Nikogar! Hvala lepa.

PRESEDNICA TAMARA VONTA: Hvala.

Izvolite.

BRANKICA PETKOVIĆ: (Brankica Petković, Mirovni inštitut.)

Rada bi samo v odgovor ministru povedala, da nevladne organizacije, ki smo tukaj, vsako leto ob obletnici sporočamo ta sporočila, ne glede na to, kdo je minister. Že desetletja vsako leto ob obletnici pripravljamo takšne analize, dogodke in sporočila. To je ena zadeva, da ne bi ostal vtis, da se mi oglašamo samo zdaj, ko je minister šele nekaj dni pristojen za to vprašanje.

19. TRAK: (SB)

(nadaljevanje) Druga stvar je v zvezi z Mirovnim inštitutom in s čem se ukvarja. Z vprašanjem položaja delavcev, migrantskih delavcev se ta inštitut ukvarja v domeni v kateri se lahko in to raziskovalno na način, ki je za nas možen, na način, da se prijavljamo na evropske razpise, ki nam omogočajo raziskovanje migracij in položaja migrantskih delavcev. Ne zmoremo pridobiti sredstva za pravno pomoč ali kakšen drug angažma, pa tudi ta naš inštitut se razvija skozi kadre, ki imajo svojo poklicno usmerjenost, doktoriramo na različnih temah in ne moremo pokriti vseh vsebin, tudi pravno se usposobiti za vsa področja. Tako, da meni je žal, da to sejo in čas porabljam za razlago s čem se Mirovni inštitut ukvarja in opravičevanje, ampak kot je kolegica Kogovšek povedala in kot odgovor poslanki Irgl, mi nismo pisarna za človekove pravice, ki lahko pokrije vsa področja. Zaposluje določeno število ljudi, ki se znanstveno ukvarjajo z določenimi temami. Ko pa pridemo z vprašanjem Romov ali istospolno usmerjenih, na katerih temah so naši znanstveniki doktorirali, magistrirali in tako naprej, takrat nam spet sporočite, da tudi to ni tema s katero naj bi se mi ukvarjali, ampak bi se morali z nečim drugim. To je naš profil, to je sestava naših ljudi, to so naše znanstvene teme in interesi in prosim, če lahko to razumete. Hvala lepa.

PRESEDNICA TAMARA VONTA: Hvala lepa. Gospa Petković, izvolite.

BRANKICA PETKOVIĆ: Jaz bi se rada samo navezala na besede gospoda Petrovca. Jaz mislim, da je zelo pomembno ravno to zelo elementarno razmišljanje in bi vas pozvala k nekemu razmisleku. Če je bila krivica storjena, vemo, da je bila storjena, potem je potrebno najti krivca. Tukaj gre za nek osnoven potek dogodkov. In tega krivca je treba soditi oziroma obsoditi. Pomislimo zakaj še ni stekla preiskava, zakaj ti ljudje niso obsojeni, zakaj ne gre za v bistvu neko kolektivno katarzo, kot jo sama imenujem, da se v bistvu ve kdo je odgovoren za izbris bil in se preprosto reče izbris je bil množično eklatantno kršenje človekovih pravic, krivi so ti in ti in v bistvu se na ta način tudi družba sama očisti tega grozljivega dogodka. Rada bi, da razmislite vsak od vas zakaj se to še ni zgodilo, zakaj v bistvu ni bila temu namenjena posebna preiskava in zakaj nismo že tam, da točno vemo kdo je kriv, vemo kdo je kriv, in zakaj se teh ljudi ne obsodi.

PRESEDNICA TAMARA VONTA: Hvala lepa. Če smem dodati, tudi točka se imenuje seznanitev, tako da nismo vas želeli gospod minister spraviti ob zid in zahtevati od vas nemogoče reči po desetih dneh, ampak želeli smo vas seznaniti s problemi in mene ne zanima ali je povzročila leva ali desna vlada ali tista ali tretja ministrica tukaj zdaj, to ni pomembno, pomembno je, da so očitno, kot slišimo, da se je ljudem zgodila krivica, ki še ni popravljena in to je vse o čemer lahko tu razpravljamo, lahko pa najdemo neko skupno pot oziroma poskušamo najti, da bo tega manj. Izvolite.

MILAN AKSENTIJEVIĆ: Hvala za besedo.

Gospod Petrovič mi je dal odlično iztočnico za to kar bom zdaj povedal. Hvala vsem, ki ste našli čas, da slišite o problemih v katerih živimo že 20 let. Če je kdo od izbranih bil za sodišče sem bil jaz, Milan Aksentijević, poslanec v prvem večstrankarskem parlamentu Republike Slovenije. Prišel sem na poziv državnega tožilca, da mi se sodi za tisto kar sem naredil za časa vojne. Šest let je trajala preiskava visokih strokovnjakov, da mi se dokaže krivica, hvala bogu niso imeli kaj dokazati in nisem obsojen, ampak sem izbrisan. Vzeto mi je državljanstvo na osnovi laži konstrukta iz ministrstva, ja, prosim naj pogledajo tisti odlok o odvzemu Aksentijevićevega državljanstva, pa bodo videli, da so vse same laži, nikjer nobene, razen mojega imena in priimka, ni nobene resnice o mojem delu. Jaz doživljam to kot kazen.

20. TRAK: (SB)

(nadaljevanje) 20 let čakam, da pride do takšne situacije v naši državi, da pride do takšne atmosfere, da moramo povedati tisto kar je prav in da moramo popraviti tisto kar je. 20 let v življenju nacije nič, a 20 let v življenju človeka je ogromno. Jaz sem zdržal kazen 20 let. Prosim, da mi se povrne tisto kar mi je vzeto nepravilno in z konstruirano odločbo Ministrstva za notranje zadeve. Vzeto mi je državljanstvo. Jaz sem bil prvi južnjak, ki je dobil državljanstvo v Sloveniji davnega 1975 leta. Jaz sem ponosen na to. Ponosen sem, da sem bil poslanec, ki je uvajal demokracijo v ta naš prostor in mi ni v ponos kar se z nami dogaja, z izbranimi. Široka paleta je nas ljudi od mene, ki bi moral odgovarjati po zakonu, zakaj sem kriv do tistega ubogega, ki ni kriv, do tistega ubogega, ki ni uredil svoje vprašanje. Hvala vam, hvala organizacijam, ki skrbijo za nas, ki skrbijo, da smo prišli do tega nivoja, da se lahko pove in da se ne bojiš zakaj si to povedal. Jaz sem edini poslanec v Evropi, ki je kaznovan zato, ker je v tem, glih tukaj sem bil najvišje bil v zboru združenega dela, govoril in nobena druga krivica mi ni bila, ampak to. In vas poslance opozarjam vzemite moj nauk sebi v prid. Za demokracijo se moramo boriti, demokracija je borba argumentov, argument mora biti upoštevan in mi bomo rešili vsa vprašanja, ki so pred nami. Hvala.

PRESEDNICA TAMARA VONTA: Hvala. Če se izklopite. Izvolite besedo.

NIKO JURKAS: Jaz sem čakal na nagovor gospoda Akesntijevića in moram vsem prisotnim nekako povedati s svojimi besedami to kar tudi jaz čutim 20 let, sem pa živo nasprotje od njega, zato bom par sekund, da razložim kako je z mano. Star sem 63 let. Moj oče v Brežicah Jurkas, moja mama v hrvaškem Zagorju, oba sta v Brežicah pokopana. V Zagrebu sem rojen. Živim 63 let v Brežicah. Nikoli nisem prispel načasno delo v Slovenijo ne iz

Bosne ne iz Srbije, se imam za Slovence pred tistimi, ki so me izločili iz tega in imam zdaj ob tem.../nerazumljivo./... zaradi besed ne samo danes, ki jih izgovarja gospod Gorenak kot minister in že vsi tisti pred njim in bi tukaj rad zastavil tudi gospe Irgl, ki ima podoben govor že leta in leta, samo dve vprašanji. Ena od teh vprašanj je, čeprav sem hodil v slovensko šolo, čeprav sem nato bil poslan na služenje vojaškega roka, čeprav sem v času osamosvojitve s strani policije delal odgovorne naloge za to osamosvojitve ne za kakšno drugo, bil sem vedno na pravi strani. Sem oče štirih otrok, ki imajo slovensko državljanstvo, z ženo, ki ima slovensko državljanstvo in sploh tukaj ni pomembno državljanstvo. Ampak na eno vprašanje bi pa od gospe Irgl, ki leta in leta ponavlja, rad slišal odgovor kaj sem jaz napravil leta 1992 narobe, da si bi moral pridobiti kar si nisem pridobil? In drugo vprašanje je, če sem že kaj narobe napravil, kako mi povejte pot, da so mi danes lahko individualno popravljene moje krivice. Jaz sem poskušal že vse. Hvala. Če lahko dobim odgovor na to.

PREDSEDNICA TAMARA VONTA: Hvala lepa. Gospod Jurkas, jaz se nekako bojim, da ni v navadi, da bi poslanke in poslanci odgovarjali, razen, če želijo. Ampak razumem kaj ste želeli povedati.

NIKO JURKAS: V naprej sem že povedal, da enostavno jaz nisem politik in imam prvič priliko, da govorim v tem zboru, tudi ne znam pritiskati na tipko in bom zelo vesel, da mi nikoli več ne bo treba prisostvovati, da se te zadeve uredijo na človeški ravni.

21. TRAK: (MK)

PREDSEDNICA TAMARA VONTA: Razumem ja, hvala lepa. Želi še kdo razpravljati? Se opravičujem, gospa Pepelnik, izvolite.

MAG. TRUDA PEPELNIK (PS DLGV): Hvala za besedo predsedujoča. Danes smo že kar precej slišali z ene in z druge strani na to temo, ki smo bili danes povabljeni. Meni osebno se 20 let zdi res neko obdobje in se mi zdi, da je že pravi čas oziroma zadnji čas, da se ta problem razreši, da se odpravijo krivice, ki so bile storjene. Upam, da ne bo to še kakšna obletnica, kakšna 10., da bomo pokazali vsi skupaj neki razum in da bomo poskušali to razrešiti. Vsekakor pa podpiram predlog, ki je bil podan od predlagateljice iz mirovnega inštituta, če se ne motim, ko je dejala, da je potrebno postopke poenostaviti in pa jih pospešiti. Meni se tudi sami zdi, to, kar sem danes slišala, da je to nedopustno, da izdajanje odločb traja tako dolgo, čeprav imamo zakon, to je Zakon o upravnem postopku, v katerem so pa roki določeni in to je najdaljši rok je tam nekje dva meseca. To bi bilo z moje strani. Hvala.

PREDSEDNICA TAMARA VONTA: Hvala lepa. Ima morda še do željo, da razpravlja o sklepih, ki jih nameravam dati na glasovanje? Torej ugotavljam, da ni več prijavljenih k razpravi, zato razpravo zaključujem in dajem na glasovanje naslednja dva sklepa: predloga sklepov za sklepa Komisije za peticije ter za človekove pravice in enake možnosti k seznanitvi s stanjem ob 20-letnici izbrisa. Najprej bi glasovali o prvem sklepu, če se strinjate.

Prvi sklep se glasi: "Komisija za peticije ter za človekove pravice in enake možnosti je na svoji prvi nujni seji obravnavala vlogo, ki so jo ob 20-letnici izbrisa poslali vsem poslankam in poslancem Amnesty International mirovni inštitut in društvo izbranih prebivalcev Slovenije. Prosim, da o tem sklepu glasujemo.

Kdo je za? (7 članov.) Kdo je proti? (Nihče.)

Ugotavljam, da je bil predlog sklepa sprejet.

Predlagam, da glasujemo še o drugem sklepu, ki ga predstavljam zdaj: "Komisija za peticije ter za človekove pravice in enake možnosti poziva vlado, da ji najkasneje v 30-ih dneh pojasni svoje stališče do gradiva, ki so ga vsem poslankam in poslancem ter tudi predsedniku vlade predložile Amnesty International mirovni inštitut in društvo izbranih prebivalcev Slovenije. Komisija za peticije ter za človekove pravice in enake možnosti Vladi Republike Slovenije priporoča, da prouči vse možnosti za sprejem nadaljnjih ustreznih ukrepov za celovito izpolnitev odločb Ustavnega sodišča, št. UI 284/94 in UI 46/02 z namenom ureditve pravnih statusov izbranih prebivalcev Slovenije in poprave krivic. Glasujemo še o tem sklepu.

Kdo je za? (4 člani.) Kdo je proti? (3 člani.)

Ugotavljam, da je bil sklep sprejet.

Ima morda še kdo kaj pod razno. Jaz bi samo eno obvestilo za članice še imela, če mi dovolite. Do torka je potrebno prijaviti kakršnekoli mednarodne aktivnosti, ki bi jih v okviru komisije imeli. Če imate kakšen predlog ali pa kaj, lepo prosim, da mi ga predočite, do 29. je to treba pač to oddati. Sicer pa se

22. TRAK: (MK)

(nadaljevanje) najlepše zahvaljujem vsem vabljenim, pa tudi vsem članicam in s tem zaključujem današnjo 1. nujno sejo komisije. Hvala.

Seja je bila zaključena 24. februarja 2012 ob 11.42.